

the need for the theoretical foundations of ethnolinguistics, cultural studies of language, in particular the important aspect of which is the peculiarities of text-creation of prose texts. This problem also includes the question about such specific means of text connection, as lexical and syntactic repetition and its interpretation as a phenomenon of redundancy.

The main source of appearance in the expression of the redundant elements is the properties of the language system as a mandatory sequence of language units (sentences) in the syntagmatic chain of messages, the obligatory of the grammatical meanings of the parts of the language expression and of a certain communicative situation as one of the main extralinguistic factors that promotes both expression, and the removal of redundancy in the text.

The situational dependance of the statement largely affects its syntactic arrangement. The variety of situational redundancy is the contextual redundancy. The addition of complex multicomponent sentences with predicate parts with homogeneous information leads to the creation of sentences of excessive completeness, which can transmit various emotions: anger, protest, surprise, irony, etc.

Key words: *redundant elements, extralinguistic factors, communicative situation, expression, complex multicomponent sentences.*

Отримано: 17.02.2018 р.

УДК 811.111'42'37

О. В. Марчук

ТАКСОНОМІЯ ДЕНОТАТИВНОГО ПРОСТОРУ ТЕМАТИЧНОЇ ГРУПИ ЛЕКСИКИ «ТВАРИННИЙ СВІТ» У РОМАНІ «ГАРРІ ПОТТЕР»

Постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок з науковими завданнями. Автори, що працюють в жанрі фентезі, зображують абсолютно новий, інший і повністю вигаданий світ. Цей світ є продуктом фантазії письменника від самого початку до кінця, має свої власні фантастичні реалії, проте в той же час, цей світ логічний і внутрішньо гармонійний, автор зображує його як можливий, хоча певним чином пов'язаний з реальністю. І. В. Александрук зазначає, що «створення можливого світу зумовлено насамперед когнітивним фактором, тобто яскраво вираженою креативною та пізнавальною діяльністю людини, спрямованою на адекватну презентацію можливої альтернативної реальності та потребою назвати всі складові елементи можливого світу, які вигадав, осмислив та виділив у своїй картині світу письменник» [1, 13].

Автори фентезі насичують простір свого ілюзійного світу псевдо-реальності денотатами, використовуючи для їх створення різні монополістичні засоби, що дозволяє створити яскраві, «реальні» образи і змусити читача повірити в існування абсолютно іншого, паралельно існуючого світу. У серії книг про «Гаррі Поттера», денотативний простір тваринного світу має різні розміри, вигляд, форми і також виходять з різних сфер існування. Існує багато різних способів, опису лексичного складу фентезійного твору, але для систематизації лексичних номінантів тваринного світу «Гаррі Поттера», ми сфокусуємо нашу увагу на двох основних компонентах лексичного значення слова: на денотативному компоненті значення слів, який дивиться на назви тварин суто з онтологічної точки зору і на конотативному компоненті значення слів, який розглядає їх роль у книжному товаристві. У даній статті ми розглянемо детально денотативний блок інформації, тобто ті лексичні одиниці, які авторка використала, щоб репрезентувати тваринний світ роману «Гаррі Поттер».

Актуальність роботи зумовлена популярністю і неординарністю творів британської письменниці Дж. К. Роулінг в усьому світі, а також визначається недостатнім вивченням лексичної структури тематичної групи «Тваринний світ» у досліджуваному творі.

Метою наукового дослідження є виявлення індивідуально-авторського поверхневого пласту лексики, яка була використана письменницею для відтворення, тваринного світу у фентезійному творі «Гаррі Поттер». Поставлена мета зумовлює вирішення наступних завдань: виявити та проаналізувати лексичні одиниці, які відносяться до тематичної групи лексики «Тваринний світ», як прояв індивідуально-авторського стилю; розробити таксономічну модель і упорядкувати відібрані лексичні одиниці до відповідних груп.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стрімкий розвиток, порівняно нового літературного жанру фентезі, привернув увагу багатьох дослідників, а саме до лексичної структури фентезійних творів та індивідуально-авторської наповненості романів. Традиційно в лексичному значенні знака виділяють наступні основні компоненти: 1) денотативний; 2) конотативний; 3) се-

лективний; 4) емпіричний. Питанням розмежування і визначення, а також розробкою проблем, пов'язаних з виділенням основних компонентів конотативного і денотативного значення слова, займалися П. В. Арнольд, Г. В. Колшанський, П. Г. Комлев, Е. В. Кузнецова, Дж. С. Мілль, О. І. Селіверстова, І. А. Стернин та інші. Світ тварин в семантичному просторі мови – одна з маловивчених областей. Правда, останнім часом з'явилося чимало робіт, в яких науковці використовують назви тварин, як матеріал для досліджень. Вивченню творчості Дж. Роулінг присвячено праці С. Александрук [1], О. Винарчик [2], І. Шпак [6] та інші.

Виклад основного матеріалу. У тому, як ми бачимо світ, ми розрізняємо речі, які є «реальними» та речі, які є «вигаданими», тобто ми диференціюємо поняття відповідно до їх стану існування. Жанрва специфіка фентезійних творів «призводить до необхідності індивідуалізувати такі об'єкти, які не зустрічаються в нашій реальності і не мають власного термінологічного позначення – ельфи, дракони, троллі, магичні створіння тощо» [3, 21]. У семантичній сфері «тваринний світ» простежується ця сама типологічна закономірність, це протиставлення *реальне-магічне*. Маркується контекстуально і системно, звичайно ж, домінуючим є – перш за все *магічне*. Адже вигадані назви тваринного світу, ніколи не з'являються в іншому тексті «фантазія створює слова, які звучать оригінально або унікально, і концепції, які вони висловлюють, далекі від реального світу, яким ми його знаємо. Магічні та фантастичні істоти, такі як дракони, ельфи і орки, є основними елементами фантастичних романів» їх можна інтерпретувати шляхом аналізу компонентів, таким чином, «єдиний ключ до розуміння цих слів можна знайти в контексті, тобто сам текст і жанр, до якого вони належать» [7, 218].

Це підтверджується активним вживанням описових оборотів і похідних назв тварин, які активно використовуються Дж. К. Роулінг для магичних прийомів, письменниця, як чарівник зображує чарівні істоти у творі за власним бажанням, змішуючи види і жанри, реальність і фантазію, що ідеально підходить для фентезійного контексту роману «Гаррі Поттер». І в межах тваринного царства досліджуваного твору, даний прийом дасть нам захоплююче розуміння багатогранного підходу, який використовує Дж. К. Роулінг.

У реальному світі немає потреби проводити класифікацію магичних тварин, адже є такі тварини, які не існують у нашому, звичному світі. На відміну від фентезійного середовища, яке наповнене магичними, фантастичними істотами, які доповнюють ілюзійний простір і підкреслюють індивідуально-авторський стиль. Згідно з експериментальними даними, денотативний простір тематичної групи «тваринний світ», у канві фентезійного твору «Гаррі Поттер», представлено у вигляді **п'ятьох** відносно незалежних груп:

- **тварини, які мають аналоги у реальному світі;**
- **тварини наділені магичними здібностями;**
- **тварини запозичені з міфології;**
- **чарівні, магичні тварини;**
- **напівлюди-напівтварини;**

Протиставлення магичного і реального дозволить нам розробити першу таксономію, згідно з якою ми можемо класифікувати тварин в серії книг про «Гаррі Поттера». У цій систематизації, ми використовуємо онтологічні посилання на наш Власний світ, щоб проаналізувати вигаданий світ «Гаррі Поттера», тобто ми використаємо реальні категорії здійснюючи аналіз вигаданого світу. Тому, перша група – це **тварини, які мають аналоги у реальному світі**. Проаналізувавши текст ми можемо розділити дану групу на дві підгрупи: перш за все тварини, які дуже близькі до тих тварин, які ми зустрічаємо у нашому світі: звичайні *свійські тварини* (комахи, коти, птахи та інші), які ніяких магичних функцій не несуть. «*Harry looked around at the stacked shoes and umbrellas, remembering how he used to wake every morning looking up at the underside of the staircase, which was more often than not adorned with a spider or two*» [9, 43]. «*Nerves still tingling, he led the other two up the hall, half-expecting some new terror to reveal itself, but nothing moved except for a mouse skittering along the skirting board*» [9, 143]. А друга підгрупа це – *дикі тварини* (змії, орел, сови, павуки), які також не наділені магичними силами. «*Harry moved in front of the tank and looked intently at the snake. He wouldn't have been surprised if it had died of boredom itself – no company except stupid people drumming their fingers on the glass trying to disturb it all day long*» [8, 20]. *У творі фентезі тісно переплітаються два паралельно існуючих світи, світ чарівників і світ людей, тому зображення звичайних, реальних тварин є надзвичайно важливим, задля наповнення твору.*

Тварини наділені магичними здібностями, у романі свійські і дикі тварини, а також комахи отримують надзвичайні можливості, які не піддаються логічному поясненню у звичному для нас світі, але є загальноприйнятими у фентезійному середовищі. До-прикладу, сови у світі чарівництва розглядаються, як домашні тварини, а також, як основний спосіб спілкування. Вони, звичайно, використовуються для доставки листів і посилок в рамках поштової служби магичного

світу, «*As the owls flooded into the Great Hall as usual, everyone's attention was caught at once by a long, thin package carried by six large screech owls. Harry was just as interested as everyone else to see what was in this large parcel, and was amazed when the owls soared down and dropped it right in front of him, knocking his bacon to the floor. They had hardly fluttered out of the way when another owl dropped a letter on top of the parcel*» [8, 130].

Складність тваринного світу йде ще далі, оскільки книги про «Гаррі Поттера» живляться фольклором і міфологією багатьох культур, у романах є друга категорія тварин, які створюють зв'язки з нашою культурною уявою та спадщиною, – це **тварини запозичені з міфології**. Проаналізувавши твори ми можемо зазначити, що у романі є дійсно велика кількість міфологічних тварин, які Дж. К. Роулінг запозичила із пам'яті людського народу. Гіпогріфи і кентаври, єдинороги та базиліски, дракони – завдяки Дж. К. Роулінг і «Гаррі Поттер», міфічні звірі, подібні цим, стали знайомі мільйонам. Міфи і легенди про драконів відомі майже всім народам світу, хоча кожна культура має свої особливості, щодо зображення і ставлення до цих істот, «*Hagrid's always wanted a dragon, he told me so the first time I ever met him, «said Harry. «But it's against our laws», said Ron. «Dragon breeding was outlawed by the Warlocks' Convention of 1709, everyone knows that. It's hard to stop Muggles from noticing us if we're keeping dragons in the back garden – anyway, you can't tame dragons, it's dangerous. You should see the burns Charlie's got off wild ones in Romania*» [8, 184]. **Також, одним з прикладів є триголовий собака, яка охороняє філософський камінь в першій книзі про «Гаррі Поттера».** **Наводячи паралелі із грецькою міфологією триголовий собака, дуже нагадує читачам Цербера, що охороняє підземний світ,** «*They were looking straight into the eyes of a monstrous dog, a dog that filled the whole space between ceiling and floor. It had three heads. Three pairs of rolling, mad eyes; three noses, twitching and quivering in their direction; three drooling mouths, saliva hanging in slippery ropes from yellowish fangs*» [8, 128].

Четверта група – це магічні істоти, які мають більше людської подоби, такі як феї, кентаври, сфінкси, гноми, гобліни, тролі, вовкулаки. Важко їх класифікувати, оскільки вони не є тваринами і не є «повністю» людьми, тому ми вживаємо наступний термін для даної підгрупи **напівлюди-напівтварини**.

Напівлюди-напівтварини – люди перетворені в тварин добровільно, або недобровільно (перетворені іншим чарівником за допомогою трансфігурації). Подібність до людини не є гарантією розумності: так, деякі антропоморфні істоти (тролі, гноми) нічим не відрізняються від тварин, а «напівлюди» за інтелектом цілком можуть дорівнювати чарівникам і навіть перевершувати їх. Із цієї чисельної групи, варто зупинитися на описі гоблінів, адже це одні з найрозумніших істот у романі «Гаррі Поттер», вони як і належить володіють не дуже пропорційним видом, точніше сказати статурою, але в міру своїх можливостей дуже розумні й освічені. «*Yeah, that's a goblin,*» said Hagrid quietly as they walked up the white stone steps toward him. *The goblin was about a head shorter than Harry. He had a swarthy, clever face, a pointed beard and, Harry noticed, very long fingers and feet. He bowed as they walked inside*» [8, 56]. Гобліни відрізняються від інших міфічних істот тим, що вони є замкнутими і люблять тільки себе. Гобліни просто обожають золото і всі дорогоцінні метали і предмети, а особливо ті речі, які були виготовлені гоблінами. Тому у романі гобліни управляють найбільшим Банком у світі чарівників спільно з міністерством магії, це Банк Грінготс, де зберігається золото і коштовні речі.

Остання група тваринного світу – це **чарівні, магічні тварини**, фентезійного твору «Гаррі Поттер», є абсолютно вигадкою автора твору, і немає аналогів цих тварин у інших творах, щоб заповнити цю нішу авторка використовує «численні лексичні та словотвірні інновації, які слугують характеристикою індивідуально-авторського стилю (ідіостилу) цієї письменниці» [5, с. 239]. Такі магічні тварини, як патронуси потребують додаткового пояснення автора, і контексту в якому вони вжиті, тому що окремо взяті лексеми ніяких асоціацій і знань не викликають у пересічного читача. Патронус – це магічна сутність, яка захищає від злих сил чарівників, може набувати різних форм, але у романі вони здебільшого мають вигляд тварин: «*«His Patronus is a lynx, we saw it at the wedding, remember?» Ron looked a little embarrassed, but said in a low voice, «Dumbledore... the doe? I mean», Ron was watching Harry out of the corners of his eyes, «he had the real sword last, didn't he?»*» [9, 316].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, денотативний простір тваринного світу у художнього творі «Гаррі Поттер» є дуже багатограним, починаючи і тварин, аналоги яких ми бачимо у реальному світі і закінчуючи, абсолютно вигаданими, невідомими тваринами. Образи тварини є засобом «наповнення» вигаданого світу фентезійної літератури, надання цьому світу відчуття матеріальності, предметності і відчуженості.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у лексико-семантичному і стилістичному аналізі лексико-тематичної групи тваринний світ у фентезійному середовищі роману «Гаррі Поттер», задля опису повної картини лексичної структури творів Дж. К. Роулінг.

Список використаних джерел

1. Александрук І. В. Вербалізація можливих світів у жанрі фентезі (на матеріалі творів сучасних англійських та американських авторів) : автореф. дис.... канд. філол. наук : 10.02.04 / І. В. Александрук; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2011. – 20 с.
2. Винарчик О. «Магічна» термінологія «Гаррі Поттера» у творчості Джоан Кетлін Роулінг / О. Винарчик // Актуальні проблеми сучасної термінології. Збірник наукових праць: Матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Дрогобич, 2009. – С. 156–159.
3. Новичков А. А. Ономастическое пространство англоязычных произведений фэнтези и способы его передачи на русский язык : автореферат дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / А. А. Новичков; Ур. гос. пед. ун-т. – Северодвинск, 2013. – 26 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
5. Сеньків О. М. Індивідуально-авторське словотворення у творах жанру фентезі / О. М. Сеньків // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. № 3. – Дрогобич, 2015 – С. 238–244.
6. Шпак І. В. Фентезі як жанр масової літератури / І. В. Шпак // Література в контексті культури. – 2009. – Вип. 19. – С. 354–359. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/lvk_2009_19_52.
7. Munat J. Editor's preface / Judith Munat // Lexical Creativity, Texts and Contexts. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2007. – P. 213–235.
8. Rowling J.K. Harry Potter and the Sorcerer's Stone [Електронний ресурс] / J.K. Rowling. – 2003. – Режим доступу до роману : <http://www2.sdfi.edu.cn/netclass/jiaoan/englit/download/Harry%20Potter%20and%20the%20Sorcerer%27s%20Stone.pdf>.
9. Rowling J.K. Harry Potter and the Deathly Hallows [Електронний ресурс] / J.K. Rowling. – 2007. – Режим доступу до роману : <http://fobook.ru/harry-potter-and-the-deathly-hallows/>

Анотація. У статті досліджено структурно-семантичне ранжування лексичних номінантів фентезійного твору «Гаррі Поттер». Особливу увагу приділено функціонуванню денотативного компоненту значення слів тематичної групи лексики «Тваринний світ», адже тварини є невід'ємним компонентом досліджуваного жанру.

Ключові слова: денотація, фентезійний твір, тварини, простір, можливий світ.

Summary. The article highlights the structural-semantic ranking of lexical units of the fantasy novel «Harry Potter». Special attention is drawn to the thematic group «Animal World» and functioning of the denotative component of the meaning, as animals are an integral part of the genre under analysis.

Authors working in the fantasy genre, represent absolutely new, different and completely fictional world. This world is a product of the imagination of the writer from the beginning to the end, with its own fantastic features, but at the same time, this world is logically and internally harmonious, the author depicts it as possible, although it is somehow connected with reality.

Fantasy authors fill in the space of their illusory world of pseudo-reality with words, using different monopolistic means to create them. This allows the reader to arise vivid, «real» images and makes you to believe in the existence of a completely different, parallel existing world. In books about «Harry Potter», the denotative space of the animal world has different sizes, shapes, and forms, and also comes from different spheres of existence. In this article we will take into consideration the denotative block of information, the lexical units that are used by the author to represent the animal world of the novel «Harry Potter». The fantasy environment is filled with magical, fantastic creatures that complement the illusory space and emphasize the individual-authorial style. According to the experimental data, the denotative space of the thematic group «Animal World», in the canvas of the fantasy work «Harry Potter», is presented in the form of five relatively independent groups: animals that have analogues in the real world; animals that endowed with magical abilities; animals borrowed from mythology; magical animals; halfhumans-halfanimals.

Key words: denotation, fantasy, animals, space, possible world.

Отримано: 23.01.2018 р.